

«شرق» در گفت‌وگو با شعیب بهمنی دلایل فرار سرمایه از ایران و موفقیت ترکیه در جذب سرمایه را بررسی کرد

فضای رانتی، راه را بر جذب سرمایه بسته است

بانک مرکزی و نهادهای نظارتی کجای فرار میلیاردها دلار سرمایه به ترکیه قرار دارند!

عبدالرحمن فتح‌الهی: تا سه سال و نیم پیش، متقاضیان اخذ شهروندی ترکیه باید حداقل یک میلیون دلار اموال غیرمنقول (املاک) در این کشور خریداری می‌کردند؛ اما دولت ترکیه همان موقع به‌منظور جلب سرمایه خارجی این مبلغ را به ۲۵۰ هزار دلار کاهش داد. این روند ازسه‌شنبه هفته گذشته با تصمیم دولت ترکیه مبنی بر افزایش ۱۵۰ هزار دلاری مبلغ سرمایه‌گذاری افراد خارجی برای اخذ شهروندی مسکن در این کشور تغییر یافت. در جلسه مذکور، تصویب شد قیمت مسکنی که شهروندان خارجی برای دستیابی به اقامت ترکیه خریداری می‌کنند باید از ۲۵۰ هزار دلار به ۴۰۰ هزار دلار افزایش یابد و به مدت سه سال نیز فروخته نشود. در این بین، ایرانیان رکورددار خرید مسکن در ترکیه به شمار می‌روند. چنان که طبق آمار رسانه‌های ترکیه، تا پایان سال ۲۰۲۱ حدود هفت‌هزارو ۳۱۲ نفر اقامت یا شهروندی ترکیه را دریافت کرده‌اند و حدود یک‌میلیارد و ۸۸۰ میلیون دلار ارز وارد این کشور شده است که بیشترین حجم این خرید به اتباع ایرانی بازمی‌گردد. اگرچه بنا به گفته مجتبی یوسفی، عضو هیئت‌رئسه مجلس یازدهم، در بازه زمانی دوساله بین ۹۷ تا ۹۹ شاهد خروج بیش از هفت میلیارد دلار سرمایه از کشور برای خرید خانه در ترکیه هستیم. این در حالی است که مصوبه تیرماه ۹۸ هیئت وزیران دولت دوازدهم مبنی بر دادن اقامت پنج‌ساله به اتباع خارجی در ازای سرمایه‌گذاری ۲۵۰ هزار دلاری در ایران، بدون حتی یک متقاضی به شکست کشیده شد. همین شرایط سبب شد دولت رئیسی مبادرت به کاهش سقف سرمایه‌گذاری تا صد هزار دلار کند؛ مشوقی که تاکنون کسی را برای سرمایه‌گذاری در ایران مجاب نکرده است. اما به چه دلیل یا دلایلی ترکیه با وجود چالش‌های مختلف در اقتصاد خود توانسته است در جذب سرمایه‌گذاری خارجی موفق عمل کند تا جایی که تصمیم به افزایش سقف سرمایه خارجی گرفت؟ در کنار آن، پارامترهای شکست ایران در جذب سرمایه خارجی چیست؟ چرا علاوه بر عدم رغبت و تمایل خارجی‌ها برای سرمایه‌گذاری در کشور، در یک جریان کاملاًعکس، شاهد فرار سرمایه داخلی نیز هستیم؟ با توجه به شرایط تحریمی ایران و نیز محدودیت‌های جدی در حوزه مالی و بانکی به دلیل قرارگرفتن کشور در لیست سیاه FATF، این میزان از سرمایه که بیش از هفت میلیارد دلار تخمین زده می‌شود، از چه مسیری و چگونه از کشور خارج می‌شود؟ پاسخ به این سؤالات و پرسش‌هایی از این دست، محور گفت‌وگوی «شرق» با شعیب بهمن، کارشناس و تحلیلگر ارشد مسائل بین‌الملل است که در ادامه از نظر می‌گذرانید.

از این لحاظ که اکثر همسایگان ترکیه را کشورهای تشکیلی

می‌دهند که صادرکننده نفت هستند، بنابراین بخش مهمی از درآمدهای اقتصادی همسایگان ترکیه وابسته به درآمدهای رانتی حاصل از فروش نفت در بازارهای جهانی است. این در حالی است که ترکیه اساساً بخش اعظمی از درآمدهای کلان دولتی را در حوزه‌های خدماتی از توریسم تا سرمایه‌گذاری خارجی یا فروش محصولات تولیدی خود به‌خصوص در حوزه پوشاک و منسوجات تأمین می‌کند. در این بین، اگرچه پارامتر «سرمایه‌گذاری خارجی» می‌تواند یک امتیاز برای اقتصاد هر کشوری مانند ترکیه باشد، در عین حال این نقطه مثبت می‌تواند پیامدهای منفی خاص خود را هم برای دولت‌ها به دنبال داشته باشد. چون سرمایه‌گذاری خارجی بر فضای سیاسی و اقتصادی ترکیه اثرگذار خواهد بود، کم‌البتکه در سال‌های اخیر، به‌ویژه در کودتای نافرجام ۱۵ جولای سال ۲۰۱۶ و همچنین اعتراضات پارک گیزی، اردوغان به‌صراحت عنوان کرد

برخی کشورها و شرکت‌ها به دنبال بازی با سرمایه‌های «داغ» در ترکیه هستند که مراد و منظور رئیس‌جمهور ترکیه از سرمایه داغ، سرمایه‌گذاری‌هایی با منشأ خارجی است که پایداری، دوام و ثبات جدی ندارند؛ یعنی این سرمایه‌ها با کوچک‌ترین اتفاقی در ترکیه از

این کشور خارج می‌شوند و به تدریج فضای اقتصادی این کشور را تحت تأثیر قرار می‌دهند. در نتیجه اردوغان بعد از کودتای نافرجام و اعتراضات پارک گزی، تصمیم به اتخاذ سیاست‌های جدیدی گرفت تا نفوذ آمریکا و کشورهای اروپایی برای تأثیر بر سرمایه‌گذاری خارجی با هدف خروج و فرار سرمایه از ترکیه به حداقل ممکن کاهش پیدا کند؛ خصوصاً اینکه این کشورها اساساً تمایلی به تداوم حکومت اردوغان در ترکیه ندارند. اتفاقاًکودتای نافرجام سال ۲۰۱۶ و اعتراضات پارک گزی نیز با هدف سرنگونی دولت اردوغان انجام شد. بدیهی است که رئیس‌جمهور ترکیه با برخی تصمیمات سعی دارد سرمایه‌گذاری خارجی تحت کنترل دولت درآید. بنابراین تصمیم دولت اردوغان برای افزایش سرمایه‌گذاری خارجی ذیل خرید ملک یا خانه در ترکیه تا ۴۰۰ هزار دلار در همین راستا قابل ارزیابی است.

• **دیگر عوامل تصمیم دولت اردوغان برای افزایش نرخ سرمایه‌گذاری خارجی چیست؟**

به نظر من عامل مهم دیگر به تحولات و تبعات بعد از وقوع جنگ اوکراین بازمی‌گردد. به هر حال بعد از این جنگ، اروپایی‌ها و آمریکایی‌ها به دنبال توقیف، بلوکه‌ه و تحریم‌کردن اموال الیگارش‌های روس هستند. بنابراین این افراد هم برای حفظ سرمایه

خود سعی می‌کنند کشور دیگری را برای انتقال سرمایه‌هایشان انتخاب کنند. در این بین، چون آنکارا سطح مناسبات درخور توجهی با مسکو دارد و نیز با جامعه غرب برای تحریم روسیه همراهی نکرد، به محل مناسبی برای جذب و انتقال سرمایه الیگارش‌های روس بدل شد. در چنین شرایطی، دولت اردوغان هم سعی می‌کند با سرازیرشدن پول‌های هنگفت الیگارش‌های روس، از آن به عنوان بستری در جهت افزایش سرمایه‌گذاری خارجی استفاده کند.

• **اما به نظر می‌رسد عمده سرمایه‌گذاران خارجی با هدف خرید خانه در ترکیه را، نه الیگارش‌های روس که اتباع کشورهای همسایه و به‌خصوص ایران تشکیل می‌دهند؟**

اتفاقاً عامل مهم دیگری که سبب افزایش نرخ سرمایه‌گذاری خارجی در ترکیه شده است، به ماهیت و محتوای مهاجرت ناشی از این سرمایه‌گذاری خارجی بازمی‌گردد. در این راستا اگر بخواهیم از نظر ماهوی به بطن سرمایه‌گذاری خارجی در ترکیه بنگریم، به‌روشنی درمی‌یابیم که بخش عمده‌ای از این سرمایه‌گذاران خارجی را اتباع همسایگان ترکیه تشکیل می‌دهند. سرمایه‌گذارانی که از ایران گرفته تا کشورهای عربی مانند قطر، ترکیه، عربستان، امارات، سوریه و… را شامل می‌شوند. این افراد سعی دارند سرمایه‌های خود را ذیل خرید

خانه با هدف اخذ اقامت در ترکیه وارد این کشور کنند. پس دولت اردوغان هم از این شرایط به‌عنوان اهرمی در راستای افزایش نرخ سرمایه‌گذاری خارجی در ترکیه استفاده می‌کند.

• **به تلاش مهاجران برای خرید خانه در ترکیه به‌عنوان پارامتری در راستای افزایش نرخ سرمایه‌گذاری خارجی در این کشور اشاره کردید. بیرو این نکته سؤالی که قدری ذهن را درگیر می‌کند، این است که هدف غایی مهاجران و اتباع ایرانی، سوریه‌ای، عراقی، افغان و… گرفتن اقامت است یا تابعیت؟ اساساً دولت ترکیه مسئله اقامت را در ازای سرمایه‌گذاری خارجی مطرح می‌کند یا دادن تابعیت؟**

آن چیزی که در رسانه‌های ترکیه‌ای و مواضع مقامات این کشور مطرح می‌شود، صرفاً دادن اقامت در ترکیه است، نه دادن تابعیت دائمی. کم‌اینکه در همه تبلیغات ریز و درشت برای سرمایه‌گذاری و خرید خانه در ترکیه به‌ویژه برای ایرانیان هم صرفاً مسئله دادن اقامت مطرح است. البته همین نکته مدنظر شما بسیار مهم است؛ چون گرفتن اقامت و نه دادن تابعیت به سرمایه‌گذاران خارجی و مهاجران در ادامه می‌تواند چالش‌هایی را به همراه داشته باشد؛ چون برای مثال زمانی که دولت ترکیه در همین چند روز گذشته به‌راحتی می‌تواند قوانین مربوط به سرمایه‌گذاری خارجی در ترکیه را تغییر دهد، می‌تواند مسئله قوانین اقامت یا تابعیت خارجی این سرمایه‌گذاران را در راستای اهداف و منافع خود تغییر دهد.

• **آیا مخالفت احزاب منتقد اردوغان درخصوص اعطای اقامت با خرید خانه به ارزش ۲۵۰ هزار دلار سبب شده که دولت برای کاهش انتقادهای سیاسی در آستانه انتخابات ریاست‌جمهوری سال ۲۰۲۳ هم که شده، اقدام به افزایش سقف سرمایه‌گذاری خارجی کرده باشد؟**

بله، این مهم نیز می‌تواند اثرگذار باشد.

• **بیرو نکاتی که عنوان کردید، به دلایل شکست ایران در پیگیری طرح مشابه ترکیه بنگریم. در این راستا ۹ تیر ۳۰/۹۸ ژوئن ۲۰۱۹ بود که هیئت وزیران دولت دوازدهم مصوبه‌ای را مبنی بر صدور مجوز اقامت پنج‌ساله برای خارجی‌ها در ازای سرمایه‌گذاری یا سپرده‌گذاری بلندمدت ۲۵۰ هزار دلاری مطرح کردند که به اعتراف صریح بانک دین‌پرست، معاون هماهنگی امور اقتصادی و توسعه منطقه‌ای وزارت کشور دولت سیزدهم، حتی یک مورد متقاضی هم نداشت. همین شرایط سبب شد برخلاف اقدام دولت ترکیه که مبادرت به افزایش سرمایه‌گذاری خارجی برای خرید خانه تا ۱۵۰ هزار دلار کرد، دولت رئیسی در گام معکوس، سپرده‌گذاری خارجی در ایران را با تخفیفی ۱۵۰ هزار دلاری به صد هزار دلار تقلیل دهد که باز هم مورد استقبال قرار نگرفت. حال به باور شما اساساً وجود پارامتری به نام تحریم‌های ایالات متحده آمریکا و نبود امنیت اقتصادی در ایران سبب شکست مصوبه هیئت وزیران در ۱۰۱۹ روز گذشته شده است یا عوامل دیگری برای این مهم وجود دارد؟**

قطعاً پارامتر تحریم‌ها و سیاست فشار حداکثری ایالات متحده ضد جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان یک عامل مهم در عدم جذب سرمایه خارجی در کشور عمل کرده است؛ چون در علم اقتصاد جمله معروفی وجود دارد که سرمایه جایی خواهد رفت که امنیت و ثبات اقتصادی وجود داشته باشد. البته واقعیت امر آن است که همه داستان به تحریم‌های آمریکا بازمی‌گردد.

ادامه در صفحه ۴

The Longines Legend Diver Watch

Elegance is an attitude

لونژین
LONGINES

SARMAN CO.

1832 Dr. Shariati Ave. Next to Pol-E-Roomi Tehran IRAN

Tel.: +98 21 226.137.52